

JAZYKOVEDNÉ DIELO ANTONA BERNOLÁKA

MGR. PAVOL MÁTUŠ

An appreciation of the importance of the linguistic work of Anton Bernolák, the first codifier of standard Slovak. Through his writing on linguistics, he contributed to the increased use of Slovak in literature and education, which was further encouraged by the Slovak Learned Society (*Slovenské učené tovarišstvo*), which Bernolák helped to establish. As there are two important anniversaries related to Bernolák in 2022 and 2023: the 260th anniversary of his birth and the 210th anniversary of his death (3 October 1762 – 15 January 1813), the authors consider it an important occasion to recall and evaluate the linguistic work of Anton Bernolák, who earned a place in Slovak history by developing the first codified, standard form of the Slovak language.

Keywords: Anton Bernolák, standard Slovak, codification, linguistic work, Slovak Learned Society

 pavol.matus@snk.sk

 Kancelária generálnej riaditeľky
Slovenská národná knižnica,
Martin

 www.snk.sk

*Povstal v útlom veku mládenec slovenský,
ktorého duch smelo letel nad zaprášené cesty
zastaralého zvyku a ktorý povedal prvý
zreteľným slovom: Slováci, píšte po slovensky...*

J. M. Hurban

Anton Bernolák

Obr. 1 Anton Bernolák. Zdroj: Literárny archív SNK
Podpis Antona Bernoláka. Zdroj: Literárny archív SNK

Pri príležitosti dvoch významných bernolákovských jubileí pripadajúcich na rozhranie rokov 2022 – 2023, a to 260 rokov od narodenia a 210 rokov od jeho smrti (3. októbra 1762 – 15. januára 1813) pokladáme za potrebné pripomenúť a zhodnotiť jazykovedné dielo Antona Bernoláka. Do slovenských dejín sa zapísal ako prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny. Svojimi jazykovednými prácami sa zaslúžil o jej uvedenie do literatúry, do škôl i o propagáciu prostredníctvom Slovenského učeného tovarišstva.

Anton Bernolák pochádzal z Oravy, narodil sa 3. októbra 1762 v Slanici, v obci nachádzajúcej sa dnes pod vodami Oravskej priehrady. Ľudovú školu vychodil

v rodisku, vyššie triedy v Námestove. Štúdium na gymnáziu začal v Ružomberku a ukončil ako seminarista v Bratislave a Trnave. Teológiu študoval na univerzite vo Viedni a dokončil ju roku 1791 v generálnom seminári na Bratislavskom hrade. V roku 1767 bol v Trnave vysvätený za kňaza, do roku 1791 pôsobil ako kaplán v obci Čeklís, dnešnom Bernolákovke. V roku 1791 sa stal tajomníkom arcibiskupskej kancelárie v Trnave. Tam zastával niekoľko rokov aj funkciu archivára, bol cenzorom kníh i prísazným notárom ústrednej cirkevnej stolice. V roku 1797 odišiel do Nových Zámok, kde pôsobil ako dekan, farár, správca hlavnej mestskej školy. Duchovnej i národnej službe sa v tomto meste venoval až do svojej smrti roku 1813.

VČUL NÁM SVITLI OSVÍCENÉ ČASY

Vystúpenie Antona Bernoláka spadá do druhej polovice 18. storočia. Po Satmárskom mieri roku 1711 si Európa oddýchla od vojen, nastáva čas na rozvoj vedy, prenikajú k nám módne vplyvy zo západnej Európy, myšlienky osvietenstva a na nich postavený rozvoj kultúry a liberalizačných opatrení. V druhej polovici 18. storočia sa pripája ďalší dôležitý faktor – pôsobenie cisára Jozefa II., obdobie tzv. jozefinizmu a jeho vlastné interpretácie osvietenstva. Súbeh týchto dvoch faktorov vytvoril priaznivé podmienky na kodifikáciu slovenského jazyka.

Smerovanie domácich kultúrnych jazykových útvarov k spisovnej kodifikácii nebolo jednoduché. Potrebu kodifikovanej slovenčiny v tomto období silnejšie pociťovali najmä katolíci, keďže slovenskí evanjelici mali ako spisovný jazyk k dispozícii biblickú češtinu, ku ktorej ich pútala *Biblia* a bohoslužba. Široké katolícke spektrum spôsobilo, že v rámci viacerých rádov pôsobiaci šikovní vzdelanci prichádzali so svojou verziou vlastného učeného jazyka a snahou povýšiť tento jazyk do nejakej verejnej funkcie. Z týchto kultúrnych predspisovných útvarov východoslovenského, stredoslovenského či západoslovenského typu postupne vznikala potreba zjednotenia jazyka do podoby, ktorú by prijali všetci. Nielen vo verejnej komunikácii, ale tiež v kostoloch, chrámoch alebo v oblasti práva či administratívy. V časoch pôsobenia Antona Bernoláka už existovali všetky podmienky na to, aby mohol vzniknúť plnohodnotný jazykový (hláskoslovný, gramatický i slovníkový) opis slovenčiny ako spoločného spisovného jazyka Slovákov. Predovšetkým to bola obsiahla tvorba slovenských vzdelancov v jazyku, ktorý už nebol češtinou alebo slovakizovanou češtinou a ktorý sa už nedalo označiť za zanedbané, nepestované, nekultivované nárečie slovanského jazyka. Bol to jazyk pestovaný, kultivovaný viacerými generáciami slovenských vzdelancov a nebola to čeština. Bola to slovenčina slovenských vzdelancov. Obsiahla tvorba vzdelancov západoslovenského kultúrneho okruhu už dostáva z jazykového hľadiska systémovo slovenský charakter, a to v hláskosloví, gramatike i slovníku. Je to predovšetkým obsiahla kázňová tvorba katolíckeho duchovenstva (osobitne treba spomenúť dielo Hugolína Gavloviča i jeho mravoučné veršované skladby), apologetická spisba a písomnosti administratívneho charakteru. Osobitnú pozornosť si zaslúži významný

kodifikačný pokus kamaldulských mníchov skoncipovaný v kodifikačných pravidlách zahrnutých do doslovu ku *Kamaldulskému slovníku* z roku 1763, no najmä realizovaných v preklade *Biblie*. Nie je to ucelená jazyková kodifikácia, no spolu s formulovanými jazykovými a pravopisnými pravidlami a s dôslednou realizáciou ďalších zákonitostí slovenského jazyka v preklade *Biblie* presahuje kamaldulská kodifikácia rámec kodifikačného pokusu. K oveľa známejším priekopníkom slovenského spisovného jazyka patril Jozef Ignác Bajza, rímskokatolícky kňaz, osvieten-ský spisovateľ, národný a kultúrny dejateľ, ktorý so svojimi súčasníkmi Antonom Bernolákom a Jurajom Fándlym súperil o prvenstvo v uvádzaní slovenčiny do literatúry.

GENERÁLNY SEMINÁR NA BRATISLAVSKOM HRADE

K slovenskej jazykovej obrode prispela školská a kultúrna politika Márie Terézie a Jozefa II. Aby dostal výchovu kňazov pod väčší vplyv štátu, zrušil Jozef II. biskupské kňazské semináre a kňazské učilištia pri kláštoroch a zriadil tzv. generálne semináre. V roku 1784 bol zriadený generálny seminár na Bratislavskom hrade, jeden z piatich v Uhorsku. Seminár, slovami Jozefa Ignáca Bajzu: „stánok múdrosti, kde múzi své bidlo položili, z Helikónu tak na Parnas sa prekročíc...“, sa stal centrom slovenského života, ktorý zohrával kľúčovú úlohu pri kodifikácii jazyka v počiatkoch bernolákovského hnutia. Zo študentov katolíckeho generálneho seminára v Bratislave sa sformovala silná skupina mladých, vlastenecky nadšených kňazov „nového typu“, kňazov-učiteľov nielen duchovného, ale aj širšieho kultúrneho a hospodárskeho života ľudu. Vzdelávaním, výchovou, pastoračným pôsobením chceli podporovať osvietenké reformy hospodárskeho a sociálneho života na Slovensku. Osnovy výučby na generálnych seminároch boli upravené spôsobom, ktoré pripravili budúcich kňazov nielen na bohosloveckú funkciu, ale aj na šírenie osvety a vzdelania medzi ľuďom v prístupnom jazyku. Bratislavské seminárne učilište poskytovalo veľmi dobré podmienky na vedecké pozorovanie, registrovanie problémov jazykového charakteru, identifikovanie na spisovnú kodifikáciu vhodných črt dobovej kultivovanej slovenčiny, či už západoslovenského (trnavského)

alebo stredoslovenského variantu. Po tom, čo sa do praxe dostal cisársky príkaz o vyučovaní niektorých predmetov v materinskej reči, Antona Bernoláka zaujala myšlienka povzniesť reč panónskych Slovákov na úroveň kodifikovanej reči jednotnej pre celú slovenskú národnú pospolitosť. Seminarista Bernolák mal pre kodifikáciu jazyka veľmi dobrú východiskovú pozíciu. Jeho mimoriadne nadanie sa prejavilo už počas štúdií, keď sa nadchol pre osvietenské reformy cisára Jozefa. Ovládal viacero cudzích jazykov od klasických až po moderné a mal na svoju dobu rozsiahle vedomosti z dejín, ekonomiky, medicíny, estetiky, hudby a politiky. Intenzívne sa venoval štúdiu slovanských jazykov a slovenčiny. Z vlastnej skúsenosti poznal jazyk, ktorý sa používal na severnom a strednom Slovensku a navyše pôsobil v západoslovenskom jazykovom prostredí. Vedel, že ak sa má opísať nejaký jazyk, ktorý má vyhovovať všetkým jeho užívateľom, musí obsahovať také prvky, ktoré prijmu všetci obyvatelia Slovenska, teda aj z východoslovenského, stredoslovenského či západoslovenského jazykového územia. Základom bernolákovčiny je jazyk pestovaný vzdelancami západoslovenského kultúrneho okruhu, v ktorom sa odráža prirodzený kontinuálny proces slovenského jazykovo-historického vývinu. Túto zákonitosť slovenského jazykovo-historického a kultúrneho vývinu nemohol Anton Bernolák nijako obísť, prekonať alebo prekročiť. Iné riešenie, ako vziať za základ kodifikácie spisovného jazyka Slovákov vtedajší kultivovaný jazyk slovenských vzdelancov, ktorý bol výsledkom celého predchádzajúceho historického a jazykovo-kultúrneho vývinu, neprichádzalo do úvahy. Pod vedením Antona Bernoláka sa v generálnom seminári v priebehu roka 1787 sformoval krúžok slovenských „vlasteneckých filológov“ s cieľom očistiť „uhorskú slovenčinu“ od bohemizmov a dať jej pevné pravopisné pravidlá. Pod slovenčinou sa tu rozumie tzv. kultúrna západoslovenčina, kultúrno-spoločenský, ale aj literárny jazyk, ktorý sa postupne od prvej polovice 17. storočia formoval z trnavského univerzitného kultúrneho centra. Súčasníci tento kultúrny jazyk označovali za „uhorskú slovenčinu“ alebo proste za slovenčinu. V atmosfére osvietenských jozefínskych reforiem zrodilo sa medzi vlastenecky orientovanými seminaristami historické rozhodnutie – dať „uhorskej slovenčine“ presné pravopisné normy. Na podnet mladého profesora pastorálnej teológie Michala Kratochvíla rozposlali „vlasteneckí filológovia“ významným slovenským katolíckym vlastencom „pozyvacie listy“, v ktorých

DISSERTATIO
PHILOLOGICO - CRITICA
DE
LITERIS SLAVORUM,
DE DIVISIONE ILLARUM,
NEC NON
ACCENTIBUS,
CUM ADNEXA
LINGVÆ SLAVONICÆ
PER
REGNUM HUNGARIÆ
USITATÆ
COMPENDIOSA SIMUL, ET FACILI
ORTHOGRAPHIA,
Ad systema Scholarum Nationalium in Di-
tionibus Cælareo-Regiis introductum plene
accommodata,
IN USUM OMNIUM
LINGVÆ HUIUS CULTORUM
A PATRIIS PHILOLOGIS
PUBLICÆ LUCI DATA.

POSONI,
TYPIS JOANNIS MICHAELIS LANDERER,
PERPETUI IN FUSKUT.
1787.

Obr. 2 Prvé jazykovedné Bernolákovovo dielo *Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum*. Zdroj: Literárny archív SNK

ich informovali o svojom rozhodnutí a vyzývali k spolupráci pri pripravovanej „ortografii slovenského jazyka“.

„SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY,
TU MÁTE SLOVO MOJE
O REČI VAŠEJ!“

Prvým kodifikačným spisom, ktorým sa Anton Bernolák zapísal do dejín slovenského jazyka, bol *Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum* (Kritická filologická rozprava o slovanských písmenách). Kolektívne dielo bratislavských seminaristov vzniklo v roku 1787 anonymne pod Bernolákovým vedením. V predhovore k *Dizertácii* Bernolák píše: „Bolo doteraz vreľou a obzvlášť chvályhodnou túžbou veľmi mnohých milovníkov slovenského jazyka v Uhorsku, aby sa

GRAMMATICA
SLAVICA
AUCTORE
ANTONIO BERNOLÁK

Ad

Systema Scholarum Nationalium in Ditionibus
Cesareo-Regiis introductum accomodata.

Editio prima in Pannonia.

Melior post aspera fata resurgo.

POSONII,
IMPENSIS IOANNIS MICHAELIS LANDERER
PERPETUI IN PUSKUT.
1790.

Obr. 3 Titulný list Bernolákovej Slovenskej gramatiky. Zdroj: Literárny archív SNK

v takom veľkom množstve mužov veľmi zbehlých vo všetkých náukách našiel niekto, kto by, odložiac na nejaký čas dôležitejšie a vedeckejšie práce, obrátil pozornosť a svoj učený záujem na vypracovanie pravopisu a výslovnosti slovenskej a na ich očistenie od chýb prenesených do nášho jazyka z výslovnosti a pravopisu českého.“ V spise rezonuje myšlienka jazykovej obrody, ktorá súvisela s novým chápaním jazyka, jeho spätosti s rozvíjajúcim sa národným povedomím. Hlavnou metodologickou zásadou diela bolo, aby sa pravidlá písania a tlače vyvodzovali z výslovnosti. Preto Bernolák neváhal „očistiť pravopis od chýb prenesených do nášho jazyka z výslovnosti a pravopisu českého“. Prísne skúmal jednotlivé písmená, žiadal napríklad namiesto písmen q a x písať kv a ks, ale tiež namiesto y len i a ďalšie zmeny. Navrhované pravopisné zásady stručne zhrnul v pripojenej jazykovej príručke *Orthographia*. Pridal do nej aj pravopisné pravidlá o písaní veľkých písmen, o delení slov na slabiky a o interpunkcii. V roku 1787 odišiel Anton Bernolák z bratislavského seminára a stal sa kaplá-

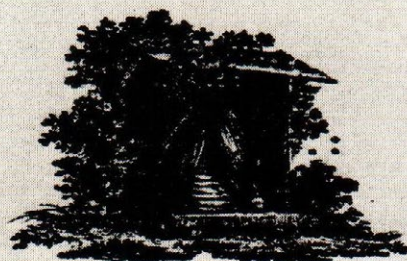
Slowár Slowenski
Česko-Latinsko-Nemecko-Uherski:
SEU
LEXICON SLAVICUM
BOHEMICO-LATINO-GERMANICO-UNGARICUM

AUCTORE

ANTONIO BERNOLÁK

NOBILI PANNONIO SZLANICZENSIS.

M. Haring

TOMUS I.

A—J.

BUDAPE,
Typis et Sumptibus Typogr. Reg. Univers. Hungaricae.
1825.

Obr. 4 Titulný list, ukážka z Bernolákovho Slowára. Zdroj: Literárny archív SNK

nom v neďalekom Čeklisi. Usilovne pracoval na diele *Grammatica Slavica* a *Etymologia vocum Slavicarum*. V roku 1790 vydal Anton Bernolák učebnicu prvej slovenskej normotvornej gramatiky s názvom *Grammatica Slavica*, v ktorej podal ucelený pohľad na gramatickú stavbu spisovnej slovenčiny. Vedome v nej zdôraznil cyrilo-metodskú tradíciu a aktivizujúcu úlohu jazyka pri formovaní národného povedomia. Tvorenie slov opísal v spise *Etymologia vocum Slavicarum* (1791) prvým slovenským pokusom o spracovanie slovenskej slovotvornej problematiky. Jazykovedné základy novej spisovnej reči Slovákov dovŕšil veľkým päťväzkovým viacjazyčným slovníkovým dielom *Slowár Slowenski-Česko-Latinsko-Nemecko-Uherski*, s registrom v osobitnom šiestom zväzku. Zostavoval ho už od študentských čias a vyšiel až po jeho smrti zásluhou Juraja Palkoviča v Budíne v rokoch 1825 – 1828 v rozsahu 5 302 strán. Slovník predstavuje obdivuhodné lexikografické dielo, v ktorom autor zhrnul slovnú zásobu vzdelancov západoslovenských kultúrnych centier (Trnava a Brati-

slava) a zdokumentoval významovú členitosť odbornej i nárečovej slovenskej slovnej zásoby z rozhrania 18. a 19. storočia. Dielo má mimoriadnu jazykovednú, historicko-jazykovednú aj kultúrno-historickú hodnotu. Bernolák v ňom uviedol obrovské bohatstvo jazykového materiálu všetkých jazykov, ktorými sa vtedy v našom hospodárskom, kultúrnom, duchovnom a svetskom prostredí komunikovalo. Nielenže zachytil, ktorému slovu zodpovedá také či onaké slovo v inom jazyku, ale tiež všetky významy týchto slov. Anton Bernolák je prvým jazykovedcom v histórii slovenského jazyka, ktorý v *Slowári* zhodnotil slovnú zásobu z hľadiska kodifikácie a uzákonenia slov, ktoré on z pohľadu skúseností, materiálu a dokladov považoval za spisovné. Išlo o slová, ktoré sa používali na území celého Slovenska, rovnako boli zrozumiteľné východoslovákovi, stredoslovákovi či západoslovákovi. Osobitným znakom, naopak, označoval slová, ktoré sú nárečového pôvodu a majú určitú priestorovú obmedzenosť. Vydavateľ Juraj Palkovič doplnil slovník o niekoľko pojmov z oblastí prírodných vied, celý materiál zredigoval a vybavil registrom. Takto vzniklo jedno zo základných diel slovenskej jazykovedy, na ktoré mohla neskôr nadviazať štúrovská generácia.

Bernolákovský spisovný jazyk sa stáva spoločným znakom novodobého, moderného slovenského národa, reprezentantom slovenskej osobitosti, identity. Vzniká v tej pravej historickej chvíli, na prahu zlomových čias, keď bolo treba v spoločenstve iných národov takýto reprezentatívny znak predstaviť a uplatniť svoj prirodzený nárok. S jeho pomocou sa slovenskému národu otvárajú dovtedy nezvyčajné možnosti duchovného rastu, rozkvetu literatúry a rozvoju kultúry. Slovom Juraja Fándlyho, začína sa budovať u Slovákov, ak už nie „zlatý“, tak aspoň „strieborný“ vek.

SLOVENSKÉ UČENÉ TOVARIŠTVO

Vy stvorili ste povedomie prvi: / že národom sme, a nie dáke mrvy, / a že sme v právach rovní iným kmeňom, / že samostatní / sme jak ostatní, / so svojou rečou, so svojským tiež menom. / To sila veľká, to raz skutkom bude. / Ja preto kloním vám sa spiacim v hrude.

Tichomír Milkin: *Slávnym tovarišom po sto rokoch*

V roku 1789 bratislavskí seminaristi, zástupcovia nového jazykového hnutia oznámili verejnosti formou tlačeného OZNÁMEŇÁ, že chcú „vystaviť k častejšiemu tlačeniu našich slovenských duchovných i svetských kníh nové literárne učené tovarišstvo“. Dokument načrtával zásady ustanovenia a fungovania celoslovenskej kultúrnej inštitúcie, ktorá by sa takto z prostredia seminára dostala na celonárodný rozmer. Politické i spoločenské zmeny, ako aj počiatočné organizačné ťažkosti oddialili uskutočnenie zámeru. Spolok známy pod názvom Slovenské učené tovarišstvo vošiel do života spoločnosti v roku 1792. Tovarišstvo si predsavzalo podporovať, vydávať a rozširovať literatúru v novo kodifikovanej slovenskej národnej spisovnej forme. Jeho činnosť sledovala nielen vydavateľské ciele, ale tiež národnobuditeľské a politické. Bolo prvou celoslovenskou kultúrno-osvetovou spoločnosťou, ktorá zohrala v tom čase pri formovaní novodobého národa významnú úlohu. Vedúcou osobnosťou spolku bol Anton Bernolák, organizačnú, pokladničnú, editorskú a archivársku prácu zabezpečoval Juraj Fándly, rímskokatolícky kňaz a osvieten-ský spisovateľ. Trnava svojou kultúrnou tradíciou univerzitného a arcibiskupského mesta, prítomnosťou významných uhorských a nemeckých vedcov na univerzite a kráľovskej akadémii, existenciou knižníc a tlačiarne predstavovala vhodné sídlo pre nový projekt. V prvých rokoch po založení tovarišstva vznikli pobočky v 11 mestách, okrem slovenských miest aj v Ostrihome, Jágri a Viedni. Spolok združoval nielen kňazov, ale i lekárov, richtárov, učiteľov, notárov, remeselníkov, obchodníkov, roľníkov atď. V povestnej trnavskej tlačiarňi Václava Jelinka alebo Jána Michala Landerera v Bratislave vychádzali bernolákovčinou písané diela Juraja Fándlyho, Andreja Mésaroša, Vojtecha Gazdu, Antona Benčíča, Františka Xavéra Há-bela, Michala Klímku, Vojtecha Šimku, poézia Jána Hollého a iných. Vlastným nákladom svoje diela vydával aj člen tovarišstva Jozef Ignác Bajza. Spolok vydal dva hospodárske spisy (päť zväzkov), divadelnú hru, päť titulov kázní (jedenásť zväzkov a dve polemiky). Okrem literárnej, populárnej a pastoračnej tvorby bernolákovcov dokumentačný význam o ideovom napätí v ranom období spisovnej slovenčiny majú publikované polemiky i kritiky medzi Jozefom Ignáčom Bajzom a bernolákovcami. Zmyslom polemík bola obrana jazykovej jednoty a novej spisovnej normy. Do polemiky sa zapojil aj mladý Anton Bernolák. Prvý polemický spis vyšiel roku 1790 v Trnave pod názvom *Toto maličké písmo má sa pánovi Anti-Fándlymu do Jeho vlastných ruk odevzdať*, v ktorom obha-

joval prácu Juraja Fándlyho a Slovenského učeného tovaríštvá. Z rokov 1794 a 1795 pochádzajú ďalšie dve polemiky *Ňečo o epigrammatéch* a *Ešče ňečo o epigrammatéch*, v ktorých vystúpil proti svojvoľným úpravám slovenčiny v dielach Jozefa Ignáca Bajzu a jeho prozodickým náhľadom.

ZHODNOTENIE JAZYKOVEDNÉHO DIELA

Bernolákovo jazykovedné dielo tvorí závažný uzlový bod vo vývine slovenského jazyka i slovenského národa. Svojím celonárodným zameraním a serióznym jazykovedným podaním základnej jazykovednej problematiky kultúry spisovného jazyka otvára novú epochu v dejinách slovenského národa. Historický význam Antona Bernoláka spočíva v tom, že v počiatočnom období formovania novodobého národa posilnil jazykovedným dielom jednu zo základných vlastností národa – jazyk. Jeho počin uzákoníť jazyk,

ktorý mal dovtedy množstvo podôb, do jedného spisovného jazyka, je viacvýznamový: bol to jazyk, do ktorého preložili *Bibliu*, čiže kodifikácia spisovného jazyka splnila sakrálnu funkciu; bol to jazyk, v ktorom bol opísaný jeden jazyk – národný jazyk so všetkými príkladmi – čo predstavuje výnimočné jazykovedné dielo, univerzálne prijateľné pre všetkých vzdelancov, keďže bolo napísané v latinčine. Jazyk, ktorý kodifikoval, bol prostriedkom, aby vznikli ľudovýchovné diela mimoriadneho hospodárskeho charakteru, ktoré mali obrovský význam pre vzdelávanie obyvateľstva v oblasti hospodárenia. A práve v tomto jazyku vzniklo monumentálne básnické dielo Jána Hollého, najvýraznejšej literárnej osobnosti bernolákovského obdobia.

Napriek tomu, že sa Bernolákova podoba spisovnej slovenčiny neujala, nestala sa národným jazykom, jeho myšlienka mať spisovný jazyk sa stala živnou pôdou pre štúrovcov, ktorí i vďaka nemu dosiahli úspech pri uzákonení slovenčiny. Pohľad na bernolákovskú kodifikáciu a na dielo, ktorým Anton Bernolák povýšil národný jazyk na jeden spoločenský vysoko funkčný jazykový útvar, je neodškriepiteľný.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV:

- DORUĽA, Ján, 2008. Bernolákovská kodifikácia ako výsledok slovenského jazykovo-historického vývinu. *Slavica Slovaca*, 43(1), 3-10. ISSN 0037-6787.
- HABOVŠTIAKOVÁ, Katarína, 1968. *Bernolákovo jazykovedné dielo*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 445. ISBN 71-031-68.
- KAČALA, Ján a Rudolf KRAJČOVIČ, 2011. *Prehľad dejín spisovnej slovenčiny*. Martin: Matica slovenská. 233 s. ISBN 978-80-8128-006-1.
- KAČALA, Ján, 2006. *Slovenčina v literárnej praxi*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej. 170 s. ISBN 80-89208-46-0.
- KRAJČOVIČ, Rudolf, 1995. Kultúrna západoslovenčina a bernolákovská kodifikácia. *Literárnomúzejný letopis*, 26, 180-184.
- TIBENSKÝ, Ján, 1995. Juraj Fándly v kontexte počiatkov slovenského národného obrodovania. *Literárnomúzejný letopis*, 26, 87-98.